

Snoekbaars: van oogstvis tot motor van een duurzame sportvisserij

Tekst: Juul Steyn

Illustraties: Danny Bok, Bram Bokkers,
Domin Dalessi, Juul Steyn
en Daan Verbruggen

Sinds de snoekbaars eind negentiende eeuw in West-Europa werd geïntroduceerd, is deze vis altijd van groot economisch belang geweest. Eerst als oogstvis, maar sinds de jaren '90 van de vorige eeuw steeds meer als massaal excuus voor sportvissers om dure visboten en luxe hengelspullen te kopen of bij een visgids in de boot te stappen.

Wie simpelweg de term 'snoekbaars' googled, ziet bij de eerste tien resultaten geen recepten of viswinkels. In plaats daarvan kom je op websites van hengelsportzaken, lees je artikelen over het beste kunstaas en bieden professionele visgidsen hun diensten aan. De snoekbaars (*Sander lucioperca*) heeft zich in snel tempo weten op te werken tot misschien wel de populairste sportvis in Nederland.

Dat is opmerkelijk omdat de snoek van oudsher de meest geliefde rover van ons land was. *Esox lucius* is groter, sterker en heeft met zijn prachtige tekening en enorme bek vol vlijmscherpe tanden beslist een indrukwekkender uiterlijk. Toch heeft de snoekbaars vele duizenden sportvissers zover in zijn ban weten te krijgen dat ze tienduizenden euro's voor machtige sportvisboten neertellen en in woede ontsteken als stropers er met 'hun vis' vandoor gaan. In dit artikel gaan we na hoe deze vis die oorspronkelijk helemaal niet in Nederland voorkwam, is uitgegroeid tot het symbool van een moderne en duurzame sportvisserij.

Van de Donau naar Durgerdam

Tot het einde van negentiende eeuw zwom er in West-Europa niet één snoekbaars rond. Uitzettingen, onder meer vanuit het Donau-gebied, hebben daarechter verandering in gebracht. Als pootvis werd de glasoo – een bijnaam die de vis te danken heeft aan de typische lichtweerkaatsing van de ogen – uitgezet in de Duitse rivieren de Weser, de Eems en de Rijn. Daarna is het hard gegaan en al dan niet door verdere uitzettingen heeft de snoekbaars zich door heel Europa verspreid. Vandaag de dag strekt het verspreidingsgebied zich

uit van midden Scandinavië tot het zuiden van Spanje en van de Donau tot Durgerdam. Zelfs in Engeland zijn dankzij uitzettingen snoekbaarzen te vangen.

De reden van de allereerste uitzettingen in Duitsland was voedselvoorziening. Want tot op de dag van vandaag geldt de snoekbaars als de meest delicate zoetwatervis. Deze vissoort is dan ook terug te vinden op de menukaarten van de duurste restaurants. In Engeland wordt de snoekbaars daarentegen hoofdzakelijk uitgezet ten behoeve van de sportvisserij. Daar vormt deze vis een aantrekkelijke aanvulling op de inheemse roofvissen als de baars en snoek.

Puur ecologisch gezien is de snoekbaars dus een exoot. De vis is inmiddels echter dermate ingeburgerd dat de discussie of deze wel in ons land thuishoort inmiddels als onzinnig wordt afgedaan. Zowel sportvissers, ecologen als beroepsvissers zouden zich geen Nederland zonder snoekbaars kunnen voorstellen. Vanuit dat oogpunt is het op zijn zachtst gezegd opmerkelijk dat bepaalde wateren, waaronder het IJsselmeer, zo zwaar zijn overbevist dat de snoekbaarsstand er volledig is ingestort. De laatste jaren is er gelukkig een oplevende belangstelling voor het monitoren van de bestanden, waarbij de hengelsport een belangrijke rol speelt door mee te werken aan het Onderzoek Migratie Snoekbaars van Sportvisserij Nederland.

Grote tolerantie

Er zijn maar weinig wateren in ons land waar de grijswitte stekeldrager niet voorkomt. Van ondiepe sloten tot de diepste zandafgravingen, en van de grootste rivieren tot afgesloten stadsvijvers; je kunt het zo gek niet bedenken of er zwemt een zeker bestand aan snoekbaars.

Comfortabel vissen met een professionele visgids.

De vis heeft zogezegd een grote tolerantie als het om watertypen gaat. Maar dat wil niet zeggen dat elk water een even uitbundige populatie kent. Troebel water geldt in de regel als een concurrentievoordeel voor de snoekbaars ten opzichte van de snoek. Deze laatste heeft een zekere mate van doorzicht nodig om zijn prooi effectief te kunnen belagen, terwijl de snoekbaars onder zeer slechte lichtomstandigheden nog kan jagen. De eutrofiëring van het oppervlaktewater in de jaren '60 en '70 leidde dan ook tot een stevige achteruitgang van de snoekstand. Zo bleef er meer prooivis over en belandde de snoekbaars tegelijkertijd minder snel tussen de kaken van een snoek. Een forse opleving van de snoekbaarsstand was het gevolg.

Het terugdringen van de eutrofiëring en besef onder sportvissers dat de snoek een belangrijke rol speelt in de onderwaterecologie, heeft de snoekstand zich in de laatste twintig jaar doen herstellen. Daar heeft de snoekbaarspopulatie echter niet onder geleden. De voorkeur van snoekbaars voor troebel water, betekent niet dat hij het aflegt in helder water. Een belangrijke reden hiervoor is dat beide roofvissen op andere formaten aasvis jagen. Snoek kan veel grotere prooivissen behappen dan snoekbaars, terwijl de laatste er minder moeite mee heeft om een groter aantal kleinere vissen naar binnen te werken. Hierdoor leven beide vissoorten op veel wateren in gezonde harmonie naast elkaar.

High-tech sportvissen

Een belangrijke reden voor de snel toegenomen populariteit van de snoekbaars onder sportvissers is de opkomst van moderne technieken. De introductie van de elektronische dieptemeter, ook wel visvinder genoemd, is van grote invloed

geweest op deze tak van sport. Tot de jaren '80 was de snoekbaars een mysterieuze vis die zich veelal op grote dieptes ophield en daardoor als vrij moeilijk vangbaar gold. De doorgewinterde sportvissers vingen hun visje wel, maar er bleef een zweem van geheimzinnigheid rond 'vadertje glasoo' hangen. Toen de eerste dieptemeters voor de consumentenmarkt beschikbaar kwamen, was dat echter snel afgelopen. Met name het snoekbaarsvissen vanuit de boot maakte hierdoor een enorme sprong voorwaarts. Het werd immers mogelijk om het viswater minutieus in kaart te brengen, waarbij de snoekbaars zich in een zeer kenmerkende 'bananen' vorm op het scherm van de dieptemeter aftekent. Is de juiste stek eenmaal gevonden, dan is het een kwestie van deze zo nauwkeurig mogelijk afvissen met een aasvisje of kunstaas. Aanvankelijk was zo'n kleinood alleen weggelegd voor de 'happy few', maar in de loop van de jaren '90 werd het bezit van een visboot met visvinder steeds normaler.

Het mag wat kosten

Ondertussen gaan de ontwikkelingen op het technische vlak onverminderd voort. Uit Amerika waaide begin jaren '90 de techniek 'vertical jigging' over waarbij je een plastic kunstaasje op een loodkop over de bodem laat stuteren. Professionele kunstaasvissers als Bertus Rozemeijer, Henk Simonsz en Dietmar Isaiasch verfijnen deze techniek en toonden aan dat de snoekbaars met de verticaaltechniek beter dan ooit tevoren te vangen is. Dit was het begin van een ontwikkeling die anno 2010 is geculmineerd in een tak van de hengelsport waarbij sportvissers vaak tienduizenden euro's spenderen aan een complete boot met een 50 PK buitenboordmotor, diepte-

Snoekbaars kan zich ook prima in helder water handhaven.

meter, GPS-systeem, elektrische fluistermotor en een forse verzameling hengels, molens en kunstaas om alle omstandigheden de baas te kunnen.

Ter illustratie: op een normale wedstrijd van het Nederlands Kampioenschap Snoekbaarsvissen (NKS) gaan er zo'n vijftig volledig uitgeruste boten te water met een gemiddelde waarde van pakweg 20.000 euro. Een eenvoudige reken-som wijst uit dat deze groep hengelaars samen alleen al aan materiaal één miljoen euro uitgeeft om hun hobby te kunnen uitoefenen. Hoeveel visboten er in Nederland zijn is onduidelijk, maar vaststaat dat het een veelvoud is van het selecte groepje wedstrijdvisseren dat deelneemt aan het NKS. Daarmee is de snoekbaars in zijn eentje goed voor een substantieel deel van de ruim 700 miljoen euro die jaarlijks in de hengelsport wordt omgezet.

Opkomst van de visgids

De populariteit van het snoekbaarsvissen vanuit een boot is erin gelegen dat de vis zo veel effectiever kan worden belaagd dan vanaf de kant. Het aantal stekken is schier oneindig en als de ene plek je niet bevalt geef je even gas en probeer je het ergens anders. Dat is natuurlijk allemaal leuk en aardig, maar de aanschaf van een beetje visboot met toebehoren is een vrij kostbare zaak. Hierdoor is er vraag ontstaan naar ondernemers die sportvisseren tegen vergoeding mee het water op nemen voor een visdag met de lusten (lekker vissen vanuit een luxe visboot), maar zonder de lasten (aanschaf, stalling, onderhoud, verzekering). Waar het tot een paar jaar geleden zo goed als onmogelijk was een dag lekker vanuit de boot op snoekbaars te vissen wanneer je als sportvisser geen boot had, is de situatie inmiddels danig anders. Steeds meer snoekbaarsvisseren, die vaak ook actief zijn in de wedstrijdwereld, nemen sportvisseren mee het water op. In het begin deden ze dit vaak nog tegen onkostenvergoeding, maar later is daar steeds vaker een serieuze factuur voorzien van KvK-nummer voor in de plaats gekomen. Een nieuw beroep was geboren.

Eén van de eerste visgidsen die in ons land actief was, is

Daan Verbruggen. Hij mag zich sinds 2007 professioneel visgids noemen. "Zoiets ontstaat puur uit een passie voor het vissen op snoekbaars. In het begin voelde ik me dan ook bijna bezwaard om een paar tientjes voor de brandstof te vragen. Maar steeds vaker vroegen ook onbekenden of ze eens een dagje mee het water op mochten. Dan valt het kwartje en zie je dat er een groeiende vraag naar je diensten ontstaat. Gaandeweg ben ik steeds meer gaan gidsen en langzaam maar zeker bouw ik mijn vaste baan af. Binnen enkele jaren verwacht ik fulltime visgids te zijn." Naast Verbruggen zijn er nu naar schatting zo'n vijftien visgidsen actief in Nederland.

Spanningsveld tussen beroep en sport

De fora op internet laten er geen twijfel over bestaan: sportvisseren zien de beroepsvisseren als grote bedreiging van de snoekbaarsstand en daarmee van hun hobby. Verhalen dat je vroeger met twee vingers in je neus vijftig snoekbaarsen ving en tegenwoordig keihard moet werken om nog een aanbeet te krijgen, zijn echter zonder twijfel zwaar overdreven. De talloze verslagen en foto's van geweldige vangsten op diezelfde websites bewijzen dat.

Toch is de spanning tussen het beroep en de sportvisserij wel begrijpelijk. Een groeiend aantal sportvisseren investeert (tien) duizenden euro's in een hobby waarbij de snoekbaarsstand maatgevend is voor het plezier dat je eraan beleeft. Maar ondertussen vindt op veel wateren onverantwoord beheer plaats, waardoor dezelfde visstand waar de sportvisser het van moet hebben sterk achteruit gaat. Het grote verschil is dat de moderne sportvisser zijn vangst in toenemende mate terugzet (volgens het catch & release principe) terwijl de beroepsvisser per definitie vis aan het water onttrekt.

Neem het eerder genoemde IJsselmeer en het Markermeer, ooit een van de meest visrijke wateren van ons land. Daar heeft de snoekbaars het zwaar. Deze soort handhaaft zich hier, net als de baars, op een 'constant laag niveau', zoals IMARES het omschrijft. Beroepsvisseren wijzen als oorzaak vooral naar de aalscholver, maar dat die ene vogel de visstand van zo'n groot meer onderuit kan halen is te veel eer.

Daan Verbruggen is een van de eerste visgidsen.

Er zijn maar weinig wateren waar de snoekbaars niet voorkomt.

Overbevissing is wel degelijk een belangrijke reden voor de abominabele visstand aldaar.

“Wij hebben in het verleden meermaals gerapporteerd dat er sprake is van ernstige overbevissing”, zegt Henk Heessen, projectleider zoetwateronderzoek van IMARES in Visionair nr 12. “Dat zeggen we al veertig jaar, ook toen we nog Rivo heetten. Dan zou het onzinnig zijn nu het tegendeel te beweren.” Toch zijn er nog geen effectieve maatregelen genomen die het IJsselmeer en Markermeer weer tot de visrijke wateren van weleer kunnen maken. Beroepsvissers mogen hier, ondanks de overbevissing, hun quota blijven vangen die volgens Sportvisserij Nederland in ieder geval veel te hoog zijn.

Duurzaam sportvisperspectief

Uitkoop van beroepsvissers is een door sportvissers veel geopperde maatregel. Acties ontbreken tot nu toe echter. Sportvisserij Nederland en de bij haar aangesloten federaties hebben wel meeneemlimieten voor snoekbaars en een meeneemverbod voor snoek opgelegd voor hun leden. Dit leidt tot een situatie waarbij sportvissers vaak het gevoel hebben dat beroepsvissers hun goddelijke gang mogen gaan en zichzelf steeds meer aan banden worden gelegd.

Marc Zitvast, visgids en Nederlands Kampioen Snoekbaarsvissen, denkt evenwel dat de beroepsvisserij op het binnenwater in ieder geval haar beste tijd heeft gehad. “Ik weet niet of het economisch belang van de sportvisserij inmiddels groter is dan dat van het beroep, maar wat ik wel weet is dat de hengelsport op een duurzame manier gebruikmaakt van visbestanden. Dat kun je van de beroepsvisserij niet zeggen. Kijk naar het IJsselmeer en het rivierengebied. Alle beroepsvissers klagen daar steen en been, maar blijven grootschalig vis onttrekken waardoor de visstand nog verder achteruitholt. Daar zeg ik gelijk bij dat er ook zogenaamde sportvissers zijn die veel vis meenemen. Als dat meer is dan de toegestane limiet, dan zijn het voor mij gewoon stropers die het verdienen om keihard te worden aangepakt.”

Volgens Zitvast liggen er geweldige kansen om op een duurzame manier met vis en water om te gaan. “Er ligt nog een enorm potentieel in de toeristische sector. Neem toeristen mee het water op, gebruik je kennis om hen snoekbaars te laten vangen en laat zien hoe prachtig ons land is. Dat is op de lange baan de enige duurzame manier om met deze vis om te gaan.” V

Een logische vraag is wat de snoekbaars nou zo speciaal maakt. Waarin onderscheidt deze vis zich van andere roofvissen? We vroegen het aan Marc Zitvast (37), visgids en samen met zijn vismaat Erik Stobbe regerend Nederlands kampioen Snoekbaarsvissen.

“Na twintig jaar karpervissen wilde ik eens wat anders. Het begon me tegen te staan om zo lang te moeten wachten en relatief weinig te vangen. Toen ik voor de afwisseling eens met een vismaat het water op ging om te snoekbaarzen, was ik direct verkocht. Als je één dag op het water zit, voelt het alsof je drie dagen gevist hebt. Zo intensief is het vissen op snoekbaars. Je bent bijna iedere seconde bezig om je aasaanbieding zo goed moge-

Marc Zitvast: “Als je één dag op het water zit, voelt het alsof je drie dagen gevist hebt.”

lijk te krijgen en elke aanbeet komt volslagen vanuit het niets. Dat is zo ontzettend intens en puur, ik zou geen mooiere visserij kunnen bedenken. Daarbij vind ik het fascinerende vissen die zich elke dag weer anders gedragen. Je moet dus voortdurend je techniek aanpassen om zo goed mogelijk te scoren. De snoekbaars daagt je als het ware elke dag dat je erop vist weer uit; het is een waar-dige tegenstander!”